र्द्धे हतेऽन्येन युते तदन्त्यं त्यजेन्मुहुः स्यादिति राशियुग्मम् । ऊर्द्धोविभाज्येन दृढेन तष्टः फलं गुणः स्यादपरो हरेण । एवं तदैवात्र यदा समस्ताः स्युर्लब्धयश्चेद्विषमास्तदानीम् । यदागतौ लब्धिगुणौ विशोध्यौ स्वतक्षणाच्छेषमितौ तु तौ स्तः । भवति कुट्टविधेर्युति भाज्ययोस्समपवर्त्तितयोरथ वा गुणः । भवति यो युतिभाजकयोः पुनः सच भवेदपवर्त्तनसङ्गुणः । गुणलब्ध्योस्प्रमं ग्राह्यं धीमता तक्षणे फलम् । हरतष्टे धनक्षेपे गुणलब्धी तु पूर्ववत् । योगजे तक्षणाच्छुद्धे गुणाप्ती स्तोवियोगजे । धनभाज्योद्भवे तद्वद्भवेतामृणभाज्यजे । क्षेपतक्षणलाभाढ्या लब्धिः शुद्धौ तु वर्ज्जिता । अथ वा भागहारेण तष्टयोः क्षेपभाज्ययोः । गुणः प्राग्वत्ततोलब्धिर्भाज्याद्धतयुतोद्धृतात् । क्षेपाभावोऽथ वा यत्र क्षेपः शुध्येद्धरोद्धृतः । ज्ञेयः शून्यं गुणस्तत्र क्षेपोहारहृतः फलम् । इष्टाहतस्वस्वहरेण युक्ते ते वा भवेतां बहुधा गुणाप्ती । उदाहरणम् । एकविंशतियुतं शतद्वयं यद्गुणं गणक ! पञ्चषष्टियुक् । पञ्चवर्ज्जितशतद्वयोद्धृतं शुद्धिमेति गुणकं वदाशु तम् । न्यासः भा२२१ हा १९५ क्षेपः ६५ अत्र परस्परं भाजितयोर्भाज्यभाजकयोःशेषम् १३ अनेन भाज्यहारक्षेपाअपवर्त्तिताजाता दृढाः भा१७हा१५ क्षेपः ५ अनयोर्दृढभाज्यहारयोः परस्परं भक्तयोर्लब्धमधोधस्तदधः क्षेपस्तदधः शून्यं निवेश्यमिति न्यस्ते जाता वल्ली १ । ७ । ५ । ० उपान्तिमेन स्वोर्द्धे हतइत्यादिकरणेन जातं राशिद्वयम् । ४० । ३५ एतौ दृढभाज्यहाराभ्यामाभ्यां १७ । १५ तष्टौ शेषमितौ लब्धिगुणौ अनयोःस्वतक्षणमिष्टगुणं क्षेपइति । अथ वा लब्धिगुणौ २३ । २० वा४० । ३५ इत्यादीनि उदाहरणम् । शतं हतं येन युतं नवत्या विवर्ज्जितं वा विहृतं त्रिषष्ट्या । निरग्रकं स्याद्वद मे गुणं तं स्पष्टं पटीयान्यदि कुट्टकेऽसि । न्यासः भा १००हा ६३क्षेपः ९० अत्र वल्ली १ । १ । १ । २ । २ । १ । ९ ।० उपान्तिमेनेत्यादिना जातं राशिद्वयं २४३० । १५३० पूर्ववल्लब्धिगुणौ ३० । १८ अथ वा भाज्यक्षेपौ दशभिरपवर्त्तितौ भा१० हा६३ क्षेपः ९ एभ्योऽपि पूर्ववद्वल्ली ० । ६ । ३ ९ । ० उपान्तिमेनेत्यादिना राशिद्वयम् २७ । १७१ पूर्ववज्जातौ लब्धिगुणौ ७ । ४५ । अत्र सब्धयोविषमा इति स्वतक्षणाभ्यामाभ्यां १० । ६३ शोधितौ जातौ लब्धिगुणौ ३ । १८ अत्र लब्धिर्न ग्राह्या गुणघ्नभाज्ये क्षेपयुते हर भक्ते लब्धिश्च ३० । अथ वा भाज्यक्षेपापवर्त्तनेन १० पूर्व्वानीता लब्धि ३र्गुणिता जाता सैव लब्धिः३० । अथ वा हारक्षेपौ नवभिरपवर्तितौ भा१०० हा७ क्षे३० पूर्व्ववद्वल्ली १४ । ३ । १० । ० जातं राशिद्वयम् ४३० । ३० तक्षणे जातं ३० । २ हारक्षेपापवर्त्तनेन ९ गुणं सङ्गुण्य जातौ लब्धि गुणौ तावेव ३० । १८ । अथ वा भाज्यक्षेपौ हारक्षेपौ चापवर्त्त्य न्यासः भा१० हा७ क्षे १ अत्र जाता वल्ली १ । २ । १ । ० पूर्व्ववज्जातं राशिद्वयम् ३, २ तक्षणाज्जातं तदेव ३ । २ भाज्यक्षेपहारक्षेपापवर्त्तनेन क्रमेण लब्धिगुणौ गुणितौ जातौ तावेव३० । १८ गुणलब्ध्योः स्वहारौ क्षेपाविति अथ वा लब्धिगुणौ १३० १८ वा २३०१४४ इत्यादि । योगजे गुणाप्ती १८ । ३० स्वतक्षणाभ्यामाभ्यां ६३ । १०० शुद्धे जाते नवतिशुद्धौ गुणाप्ती ४५ । ७० वा १०८ । १७० वा । १७१ । २७० । इत्यादि । उदाहरणम् । यद्गुणा क्षयगषष्टिरन्विता वर्जिता च यदि वा त्रिभिस्ततः । स्यात्त्रयोदशहृता निरग्रका तं गुणं गणक ! मे पृथग्वद । न्यासः भा ६०ं हा१३ क्षे ३ । प्राग्वज्जाते धनभाज्ये धनक्षेपे गुणाप्ती११।५१ एते स्वस्वतक्षणाभ्यामाभ्यां १३ । ६० शुद्धे जाते ऋणभाज्ये धनक्षेपे २ । ९ । अत्र भाज्यभाजकयोर्विजातीययो र्भागहारेऽपि चैवं निरुक्तमित्युक्तत्वाल्लब्धेः ऋणत्वं ज्ञेयम् २ ९ पुनरेते स्वतक्षणाभ्यामाभ्यां १३ । ६०ं शुद्धे जाते ऋणभाज्ये ऋणक्षेपे गुणाप्ती ११ । ५१ । ऋणभाज्ये ऋणक्षेपे धनभाज्यविधिर्भवेत् । तदृत्क्षेपे ऋणगते व्यस्तं स्यादृणभाज्यके । धनभाज्योद्भवे तद्वद्भवेतामृणभाज्यजे । मन्दावबोधार्थं मयोक्तम् । अन्यथा योगजे तक्षणाच्छुद्धे इत्यादिनैव सिद्धं यतः ऋणधनयोगो वियोगएव । अतएव भाज्यभाजकक्षेपाणां धनत्वमेव प्रकल्प्य गुणाप्ती साध्ये । ये योगजे भवतः ते स्वतक्षणाभ्यां शुद्धे वियोगजे कार्य्ये । भाज्ये भाजके वा ऋणगते परस्परभजनाल्लब्धयः ऋणगताः स्थाप्याइति किं तेन प्रयासेन तथाकृते सति भाज्यभाजकयोरेकस्मिन् ऋणगते गुणाप्ती द्वौ राशी क्षिपेत्तत्रेत्यादिना परोक्तसूत्रेण लब्धौ व्यभिचारः स्यात् । उदाहरणम् । अष्टादश हताः केन दशाद्या वा दशोनिताः । शुद्धं भागं प्रयच्छन्ति क्षयगैका दशोद्धृताः । न्यासः भा१८हा११ क्षे १० अत्र भाजकस्य धनत्वं प्रकल्प्य साधितौ लब्धिगुणौ १४ । ८ एतावेव ऋणभाजके । किं तु लब्धेः पूर्व्व